"Jeg har ikke stått på en scene uten å være full på 30 år."

Rod Stewart, artist.
(Dagbladet)

Bernhard Herre (1812-1849) oppnådde ingenting og døde tidlig. Men 150 år senere lever de spinkle skriveriene hans sitt eget liv, skriver *Morten Møst*.

Profet i egen mark

Meldingen i Morgenbladet fortalte bare at en ung assistent i Finansdepartementet ved navn Bernhard Herre var omkommet ved en ulykke oppe i Nordmarken. Han ble 36.

Få av dem som leste avisen den dagen, koblet navnet til tre små fortellinger som var utkommet noen år tidligere. Og absolutt ingen ante at skuddet som 15. juli 1849 rullet matt mellom Maridalsalpene, markerte både slutten og starten på en av de underligste forfatterskjebner Norge har sett.

Bernhard Herres lille bok «En Jægers Erindringer» er et slitesterkt stykke litteratur. Siden utgivelsen i 1849 er de 80 sidene kommet i syv opplag på norsk og ett på svensk. Den gleder stadig nye generasjoner lesere – og brukere av Oslomarka, hvor en desperat mann med en gylden penn hadde sine beste stunder.

Herres totale livsverk besto av fem korte naturskildringer og én novelle. Han er trolig den norske forfatter som er mest sitert i forhold til sin totale produksjon. Så godt som all litteratur utgitt om Oslomarka – praktverk, håndbøker, vitenskap og historie – beiter på Herres saftige, men gledesløse skildringer av mørkladne, uveisomme skoglandskaper der «ensomhetens gru» råder. Han har også fått en vei i Oslo vest oppkalt etter seg.

På Herres tid var Nordmarka og Krokskogen fullstendig ukjent land for bybefolkningen; ideen om å bruke «Nordmarkens herlige skove» til sport og rekreasjon begynte først å bre seg ved inngangen til vårt århundre. Datidens markabrukere var tømmerhuggere og husmenn, og en sjelden jeger – som Herre. Med hunder og børse utforsket han disse fjerne strøk. Det kan ikke ha vært lett:

«Kjæmpestore Stene ligge overalt henkastede paa Aasens skraaninger eller sammenhobede i Urer; dybe Revner skille Klipperne ad, styrtende Precipicer kaste sig lige ned til Ælven».

Original forfatter. *Bernhard Herre ble aldri mer enn «Copist Herre» i Finansdepartementet. Det må ha vært en dødskjedelig jobb for en mann som følte diktertrangen banke. 15 juli er det 150 år siden han døde.*

i fokus
Morten Møst

Han forteller om å måtte bryte seg gjennom kratt og urskog. Han må over nedstyrtede, råtnende granlegger, ørkesløse myrer og sorte berg med sleipe klippebryst, så bratte at de er ved å lukke seg over vandrerens hode. Det er lite romantikk eller turglede å finne i disse skildringene; «det var ingen hygge å sitte på denne plett», sier han et sted.

Snarere opplever Herre en dyster, regntung verden, hvor hans eget mørke sinn blir ett med omgivelsene.

«Da jeg kom op paa Aasen hang den vandige mørkegraae Himmel over det ubeskrivelig melancholske Landskab. Her havde man en viid men trykkende Udsigt».

I dag ville vi kalt ham en taper. Herre var rastløs og opprørsk, men uten selvrespekt og tro på egne evner. Noen utdannelse gadd han ikke ta. Han ble aldri mer enn «Copist Herre» som levde av å skrive av dokumenter i Finansdepartementet for luselønn. Det må ha vært en dødskjedelig jobb for en mann som følte diktertrangen banke, og som kjente mange kunstnere. Johan Sebastian Welhaven var hans privatlærer, beste venn og altoverskyggende forbilde. Om en avskjed foran en av sine utenlandsreiser fortalte Welhaven at «Bernhard hulket og var nær ved å kvele meg»

Bernhard fikk aldri snøret i bånn hos sin store kjærlighet, Camilla Wergeland (senere Collett). Han klarte heller ikke å få spleiset henne med Welhaven. Han forsøkte så iherdig at både Johan og Camilla ble pinlig berørt, men de støtte aldri «den stakkels Bernhard» helt fra seg.

Bernhards far, en innvandret dansk kjøpmann, gikk konkurs i 1834 i et av de økonomiske etterskjelvene av Napoleonskrigene. Familien ble utstøtt fra det gode selskap i Christiania. Den måtte forlate sitt urbane borgerhjem i Kirkegaten og flytte til beskjedne kår i Gamlebyen. Foreldre og søsken begynte å forakte Bernhard, som ikke kunne bidra med noe som helst. Og Bernhard, mer deprimert enn noensinne, flyktet til skogs. Det var faktisk familien som sterkest hevdet at skuddet som drepte ham på en jakttur mange år senere ikke var noe vådeskudd, men ble avfyrt av ham selv med vitende og vilje.

I sine senere år vanket Herre i Collett-familiens hjem og traff der flere kunstnere, ikke minst folkeeventyrsamlerne Peter Christen Asbjørnsen og Jørgen Moe. Inspirert av denne kretsen begynte Herre selv å skrive, og fikk i 1841 publisert tre fortellinger anonymt i «Den Constitutionelle», Welhaven-partiets tidsskrift.

Det var Asbjørnsen og Welhaven som etter Herres død gikk gjennom papirene hans. Der fant de ytterligere to fortellinger fra Nordmarka, samt novellen «Carl», som åpenbart handler om trekanten Camilla, Johan og ham selv. Welhaven skal ha skrevet den om til det ugjenkjennelige, angivelig fordi den var dårlig.

Deretter fikk de utgitt det hele under tittelen «En Jægers Erindringer». Den handler mindre om jakt på fugl og dyr enn om en rotløs manns jakt på seg selv og meningen med livet.

Siden er Herres «fjerne Skovlandskabe» med områdene han likte best – Hakkloa, Helgeren og platået innenfor Krokkleiva – gradvis blitt allemannseie for Oslos befolkning. Det samme har rekreasjonen som Bernhard Herre var pioner for – en tur i skauen av personlige grunner, uansett hva de måtte være.

■■ *Morten Møst er redaktør i Dagens Næringsliv.*

på nattbordet

Rune Relling, markedsdirektør, Nordisk Språkteknologi, Voss

– Problemet har vært at jeg har forsøkt å stikke unna fra deg...

– Du klarte det lenge.

– Akkurat nå er det en bok om neste generasjon datamaskiner, og hvordan de vil påvirke oss. En videreføring av det jeg holder på med. Og så «Uro» av Finn Skårderud. Den har jeg lest halvparten av, og jeg finner mye av meg sjøl i den. Den går på en måte inn og ser på alt vi oppfatter som selvfølgeligheter. Han stiller gode spørsmålstegn ved dette selvfølgelige sosialdemokratiet vårt hvor alle skal være like. En artig bok.

– Hva liker du ellers?

– Jeg liker Fosnes Hansen, men som nybakt pappa med en ny bedrift er det ikke alltid boka som blir prioritert når jeg legger meg.

– Når du en gang får bedre tid, da?

– Jeg får håpe jeg får det. Da vil jeg velge bøker om arkeologi, særlig om mayaindianerne og inkaene, og gå tilbake til en gammel drøm om å bli arkeolog. Før jeg hoppet inn i dataalderen.

– Kunne du tenke deg å hoppe ut igjen?

– Ikke akkurat nå ,fordi dette er så spennende, men jeg er interessert i filosofi også. Jeg var med Jostein Gaarder da han bragte Sofie over på cd-rom, og det var en spennende periode, med samarbeid med fantastiske folk.

– Du har stadig noe å se frem til?

– Ja, det har jeg.

■■ Etter Børs er Dagens Næringslivs seksjon for medier, reklame, kultur og underholdning. Tips, innlegg og debattartikler kan sendes til redaksjonen på telefaks nr. 22 00 13 50 eller e-post til etterbors@dn.no

On the fastrack

Agathe Crum